

Prognose kostenontwikkeling kinderopvang 2019

1 Inleiding

In opdracht van de Brancheorganisatie Kinderopvang is – net als vorig jaar – een prognose voor de kostenontwikkeling van kinderopvang gemaakt door AYIT Consultancy, dit jaar in samenwerking met MTH Accountants en Adviseurs. Bij het vaststellen van de tarieven van kinderopvang voor volgend jaar kan met deze prognose rekening gehouden worden. Andere factoren die daarnaast van belang zijn voor de tariefstelling, zijn bijvoorbeeld het gewenste rendement en de commerciële strategie van een organisatie.

Bij sommige cijfers is voor de kostenprognose een bepaalde bandbreedte aangehouden. De kostenprognose is berekend t.o.v. de gemiddelde kosten van 2018.

De tekst van deze notitie is gebaseerd op de op dit moment beschikbare informatie. Gedurende de laatste maanden van 2018 – en met name bij de publicatie van de rijksbegroting op Prinsjesdag – kunnen zich nog ontwikkelingen voordoen, die tot een aanpassing van de prognose kunnen leiden.

2 Loonkostenstijging

De kosten van een kinderopvangorganisatie bestaan voor ca. 70% uit loonkosten en voor 30% uit overige kosten. Voor de prognose van de kostenstijging is de stijging van de loonkosten dus het meest relevant. Deze bestaan uit de salariskosten, periodieke loonsverhogingen, kostenveranderingen als gevolg van in- en uitstroom, pensioenpremie en sociale lasten.

2.1 Salariskosten en andere CAO-maatregelen

Het recent afgesloten CAO-akkoord (CAO 2018-2019) loopt van 1 januari 2018 tot en met 31 december 2019. Voor de kostenprognose 2019 zijn de relevante componenten: een loonstijging van 2,25% per 1 april 2018 en van 3% per 1 januari 2019.¹ De doorwerking voor het kostenniveau 2019 is in totaal $(0,25 * 2,25) + 3,00 = 3,56\%$.

¹ De loonstijging van 2,25% gaat formeel in per 1 juli 2018. Voor de periode van 1 april tot 1 juli wordt in juli een eenmalige uitkering verstrekt van € 185 per fte. Om rekentechnische redenen wordt daarom de datum van 1 april als ingangsdatum voor de loonstijging van 2,25% gehanteerd.

2.2 Periodieke loonsverhoging

Voor zover personeelsleden nog niet aan het eind van hun salarisschaal zitten, krijgen ze er – in beginsel - elk jaar een periodiek bij. Het effect van een periodieke verhoging varieert van 2,2% - 3,1%. Als al het personeel een periodiek omhoog zou gaan, leidt dat tot een kostenstijging van ca. 2,5% voor het gehele jaar.² Aangezien een deel van het personeel al aan het eind van hun salarisschaal zit, krijgt dit deel er geen periodiek bij krijgt en is het totale effect op de kosten lager. Ervan uitgaande dat 30%-50% van het personeel een periodiek stijgt, is het effect van de periodieke loonsverhoging een stijging van 0,8 tot 1,3% van de salariskosten.

Deze component kan per organisatie echter sterk verschillen. Daarom raden we aan voor de eigen organisatie een berekening te maken.³

2.3 In- en uitstroom

De loonkosten van een kinderopvangorganisatie worden beïnvloed door in- en uitstroom van personeel. Als er relatief oudere werknemers vertrekken en jongere werknemers voor in de plaats komen, leidt dat tot een daling van de gemiddelde loonkosten. In verband met de krapte op de arbeidsmarkt, verwachten wij echter dat in 2019 mensen uit alle leeftijdscategorieën aangetrokken zullen worden om de vacatures op te vullen. Er zal in dat geval geen dalend effect zijn op de gemiddelde loonkosten.⁴ In sommige regio's kunnen de loonkosten zelfs stijgen door de instroom van oudere werknemers als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt. De hoge schatting hiervoor is daarom +0,3%. *Ook hier geldt het advies voor in- en uitstroom van de eigen organisatie een specifieke berekening te maken.*

2.4 Pensioenpremie

De hoogte van de pensioenpremie voor 2019 is pas eind van dit jaar bekend. Bij gebrek aan betere gegevens gaan we voor deze prognose uit van de cijfers over het vorige jaar.

Over 2018 is de pensioenpremie voor werkgevers Zorg & Welzijn gelijk gebleven en die voor het Arbeidsongeschiktheidspensioen met 0,2% gestegen. Omdat er bij de laatste in 2018 een franchise van € 20.450 geldt is het effect van deze stijging ongeveer 0,1%.

² Gerekend is met het midden van schaal 6 (pedagogisch medewerkers).

³ Het maakt voor de ontwikkeling van de gemiddelde kosten niet uit of een organisatie de periodiek voor al het personeel in januari uitkeert of dat verspreid over het jaar doet. In het laatste geval wordt een deel van het kosteneffect naar volgend jaar geschoven, maar valt dat weer weg tegen het deel dat over het vorig jaar nog meegerekend moet worden.

⁴ Een analyse op salarisdata van MTH-accountants betreffende 847 medewerkers (waarvan 73% PM-ers), werkend bij 43 kinderopvangorganisaties laat zien dat de gemiddelde leeftijd van de mensen die in 2017 in dienst zijn gekomen (31 jaar) slechts twee jaar onder die van de vertrekkende PM-ers (33 jaar) ligt. Van een grote verjonging van het personeelsbestand is dus geen sprake.

2.5 Sociale lasten werkgevers

Het totaal van de premies voor de werknemersverzekeringen en volksverzekeringen gaat (volgens de Juninota van het UWV) in 2019 met 2,4% omlaag t.o.v. 2018. De minister van SZW heeft echter de vrijheid hiervan af te wijken.⁵ Voorzichtigheids-halve wordt de totale daling van de premies daarom geraamd binnen een bandbreedte van -1,0% tot 0,0% van de loonkosten.⁶

3 Ontwikkeling overige kosten

Voor de prognose van de kostenstijgingen voor overige kosten, zoals huisvesting, energie, voeding en vervoer volgen wij de raming van het CPB van de inflatie voor 2019: 2,3%.⁷ Daarboven op komt nog een klein effect van de stijging van de BTW op o.a. voeding per 1 januari 2019 van 6 naar 9%. Dit effect ramen wij op 0,1%. In totaal gaat het dan bij deze rubriek om een stijging van 2,4%.

4 IKK-maatregelen

Het grootste deel van de kostenstijging 2019 heeft te maken met de IKK-maatregelen. Een deel van deze is al per 1-1-2018 ingevoerd. Vanaf 1 januari 2019 komen daar nog een tweetal maatregelen bij:

- Aanpassing BKR
- Pedagogisch beleidsmedewerker

Met name de invoering van de nieuwe BKR (beroepskracht-kind-ratio) voor babygroepen zal voor de dagopvang tot een forse kostenstijging leiden. Omdat parallel daaraan ook de maximaal subsidiabele uurprijzen van de kinderopvang-toeslag aangepast zullen worden, zal de netto kostenstijging voor ouders gedeeltelijk daardoor opgevangen kunnen worden.

In deze paragraaf komen hierna de volgende onderwerpen aan bod:

- BKR 0-jarigen
- BKR BSO
- Pedagogisch beleidsmedewerker

⁵ In de juninota van 2017 had het UWV voor 2018 een daling van het totale premiepercentage berekend van -1,33%. Het kabinet besloot echter in september 2017 tot een stijging met 0,60%.

⁶ Het gaat hier om de premies WAO-Aof, WIA-Whk, Sectorfonds, WW-Awf en Zvw. Na Prinsjesdag zal duidelijk worden of het kabinet de premiepercentages conform de berekeningen van het UWV vaststelt.

⁷ CPB, Consumentenprijsindex 2019, Kerngegevens tabel 19 juni 2018.

4.1 BKR 0-jarigen

RESULTATEN ONDERZOEK

Onderzoeken van SEO en Buitenhok komen uit op gemiddelde kostenstijgingen van 4,6% (SEO) resp. 7,3% (Buitenhok) als gevolg van de invoering van de BKR-aanpassing voor 0-jarigen.⁸

Deze gemiddelden zeggen echter weinig over de situatie van een individuele organisatie. Beide onderzoeken laten namelijk ook zien dat er kostenstijgingen mogelijk zijn uiteenlopend van 0 tot 30% en bovendien dat de kostenstijging van jaar tot jaar kan variëren.

Grote kostenstijgingen komen vooral voor bij kleine organisaties. Het ministerie erkent het probleem van kleine organisaties, maar stelt desondanks dat “er momenteel vanuit het Rijk geen instrumentarium beschikbaar is om hier een oplossing voor te bieden”⁹.

STIJGING MAXIMAAL SUBSIDIABELE UURTARIEF DAGOPVANG

Voor 2019 stijgt het maximaal subsidiabele KOT-tarief voor dagopvang met in totaal + € 0,57. Hiervan is € 0,27 bedoeld als compensatie voor de IKK-maatregelen, die per 1-1-2019 ingaan en € 0,30 als reguliere indexatie.

De aanpassing van het KOT-tarief dagopvang in verband met de IKK-maatregelen is in twee gedeelten vormgegeven. In 2018 is er een eerste stijging verwerkt van € 0,07. In 2019 volgt een tweede aanpassing van € 0,27. De opbouw van de uiteindelijke aanpassing (€ 0,32) is weergegeven in de hiernavolgende tabel.¹⁰

	Aanpassing KOT-tarief dagopvang	%	€
2019	Aanpassing BKR babygroepen	4,68%	€ 0,34
2019	Pedagogisch beleidsmedewerker	1,18%	€ 0,09
2018	Volgen ontwikkeling kinderen	0,51%	€ 0,04
2018	Overige opleidingseisen	0,56%	€ 0,04
2015	Verruiming BKR 2-jarigen 2015	-2,48%	-€ 0,18
	Totaal aanpassing KOT-tarief dagopvang	4,46%	€ 0,32

De kostenstijging van de aanpassing van de BKR voor babygroepen wordt door het ministerie dus geschat op 4,68%. Omdat hierbij is uitgegaan van een gemiddelde en veel organisaties daarvan afwijken, is dit uitgangspunt niet te gebruiken voor het berekenen van de te verwachten kostenstijging voor de eigen organisatie.

⁸ SEO, Verwachte kosten verandering baby-norm kinderopvang, 2018, Buitenhok, Praktijktuets verwachte kosteneffecten verandering babynorm kinderopvang, juni 2018 en Buitenhok, Resultaten praktijkonderzoek effecten IKK, mei 2017.

⁹ Kamerbrief Uitkomsten ex-ante onderzoek aanscherping beroepskracht-kindratio, SZW, maart 2018.

¹⁰ Naar: Buitenhok, Resultaten praktijkonderzoek effecten IKK, mei 2017, p. 3.

ONDERZOEK VAN DE EIGEN SITUATIE

Omdat er op grond van de beide onderzoeken kostenstijgingen mogelijk zijn van 0% tot 30% en de aanpassing van het maximaal subsidiabele uurtarief hier onvoldoende bij aansluit, is op basis van deze gegevens geen verantwoorde raming op te stellen van de kostenstijging als gevolg van de aanpassing van de BKR voor 0-jarigen.

Om die reden wordt dringend aangeraden de kostenstijging voor de eigen organisatie zelf door te rekenen en daarbij rekening te houden met mogelijke aanpassingen van de groepsopbouw. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de speciaal hiervoor ontwikkelde IKK-calculator (www.ikk-calculator.nl) of de IKK-scan (www.ikkscan.nl).

AANPASSING VAN DE GROEPSOPBOUW

De feitelijke kostenstijging als gevolg van de gewijzigde BKR voor 0-jarigen is mede afhankelijk van eventuele aanpassingen in de groepsopbouw. Er zijn hiervoor meerdere scenario's denkbaar:

1. Meer personeel inzetten op de babygroepen. Daardoor neemt ook de capaciteit toe en kunnen er meer kindplaatsen verkocht worden (vooropgesteld dat er voldoende vraag is en de ruimte het toelaat).
2. Vermindering van het aantal kindplaatsen in de babygroepen. Op dagen met een lage bezetting heeft dat weinig consequenties, op dagen waarop de babygroep nu 'vol' zit, betekent het een direct verlies van omzet.
3. Groepsopbouw aanpassen naar verticaal of half-verticaal¹¹, vooropgesteld dat berekeningen uitwijzen dat dat tot een demping van de kostenstijging zal leiden.

ANDERE MAATREGELEN

Buitenhek (2018, p. 16) laat in zijn onderzoek zien dat kostenstijgingen soms het ene jaar hoger zijn dan het andere of op de ene locatie hoger zijn dan op de andere. Het middelen van kostenstijgingen (over locaties of over de jaren) is dus een voor de hand liggende strategie om het effect van de maatregel in een specifiek jaar te dempen. Middelen over locaties kan alleen bij grotere organisaties. Voor middelen over de tijd zijn financiële buffers nodig.

CONCLUSIE KOSTENSTIJGING BKR 0-JARIGEN

Een algemene kostenprognose als gevolg van de aanpassing van de BKR voor 0-jarigen op grond van de hiervoor genoemde overwegingen, niet mogelijk. Er zijn te grote verschillen tussen organisaties. Alleen een specifieke analyse per organisatie kan een beeld geven van de te verwachten kostenontwikkeling.

Voor de kostenprognose op dit onderdeel is daarom de tabel aan het eind van deze notitie blanco gelaten.

¹¹ Half-verticaal is een combi van een babygroep tot bijv. 1,5 jaar met een groep van 1,5 - 4-jarigen.

4.2 BKR BSO

De aanpassing van het KOT-tarief voor de BSO in verband met de IKK-maatregelen is – net als bij de dagopvang – in twee gedeelten vormgegeven. In 2018 is er een eerste stijging verwerkt van € 0,08 (BSO). In 2019 volgt een tweede aanpassing van –€ 0,34. De opbouw van de uiteindelijke aanpassing (–€ 0,26) is weergegeven in onderstaande tabel.¹²

Aanpassing KOT-tarief BSO			
2019	Aanpassing BKR 7-12 jarigen	-6,15%	-€ 0,41
2019	Pedagogisch beleidsmedewerker	1,08%	€ 0,07
2018	Overige opleidingseisen	1,19%	€ 0,08
Totaal aanpassing KOT-tarief BSO		-3,89%	-€ 0,26

Het ministerie verwacht dat de branche gemiddeld een kostenvoordeel van 6,15% door de vergroting van de BSO-groepen kan behalen.

Het is echter zeer de vraag of dat terecht is. De bezetting van de BSO ligt over het algemeen een stuk lager dan die van de dagopvang. Bij een bezetting van bijv. 65% (van de huidige capaciteit) is er onvoldoende vraag om de grotere capaciteit te vullen en daarmee een kostenvoordeel te realiseren. Alleen op drukke dagen zal de hogere norm ertoe leiden dat meer kinderen opgevangen kunnen worden. Daarbij is echter wel een voorwaarde dat de ruimte daarvoor voldoende m² omvat. Met name in de grotere steden, waar de vraag naar kinderopvang over het algemeen groter is, zal uitbreiding van het aantal kindplaatsen om ruimte-technische redenen niet altijd mogelijk zijn.

Buitenhek (2017, p. 9) schat het kostenvoordeel voor de BSO op maximaal 3%. Op grond van bovengenoemde argumenten zullen we in deze kostenprognose een iets lagere bandbreedte van -1,0 tot -3,0% aanhouden.

4.3 Pedagogisch beleidsmedewerker

Naast de BKR-maatregelen is er voor 2019 een kosteneffect te verwachten van de verplichte aanstelling van een pedagogisch beleidsmedewerker. De vastgestelde norm voor de inzet hiervan is: (50 uur per jaar x het aantal kindercentra) + (10 uur per jaar x het aantal fte pedagogisch medewerkers). Een deel van deze uren kan op de groep ingezet worden. Het kosteneffect hiervan wordt geschat op 1,2% voor organisaties met gemiddeld grote locaties en 1,6% voor organisaties met veel kleine locaties.¹³

4.4 Totale effect IKK-maatregelen

Het totale kosteneffect van de IKK-maatregelen kan alleen voor de BSO opgeteld worden. De bandbreedte wordt dan van -1,8% tot +0,6%. Aangezien de IKK-

¹² Naar: Buitenhek, Resultaten praktijkonderzoek effecten IKK, mei 2017, p. 3.

¹³ Analyse van enkele jaarverslagen van kinderopvangorganisaties laat zien dat het aantal fte per locatie voor organisaties sterk verschilt. Organisaties met veel kleine locaties hebben met een grotere kostenstijging te maken dan organisaties met grotere locaties.

maatregelen met name loonkosten betreffen, wordt het effect op de totale kostenprognose enigszins gedempt, omdat loonkosten slechts voor 70% meetellen in het eindresultaat.

5 Totale kostenontwikkeling voor dagopvang en BSO

De prognose van de totale kostenontwikkeling voor volgend jaar is af te leiden uit onderstaande tabellen. Hierin zijn de cijfers uit de paragrafen hierboven overgenomen. Daarbij is voor enkele cijfers gewerkt met een lagere resp. een hogere waarde.

Omdat de kostenstijging voor dagopvang anders uitvalt dan voor BSO zijn twee gescheiden tabellen opgesteld. Zoals eerder aangegeven is voor de kostenstijging als gevolg van de BKR voor 0-jarigen (dagopvang) geen prognose gegeven. *Deze zal per organisatie zelf bepaald moeten worden.*

Voor de berekening van de totale kostenstijging wordt het gewogen gemiddelde van de ontwikkeling van de loonkosten en de overige kosten bepaald. De loonkosten tellen hierbij voor 70% mee in het uiteindelijke resultaat, de overige kosten voor 30%.

§	Kostenprognose dagopvang	laag	hoog
2.1	Effect CAO-maatregelen	3,56%	3,56%
2.2	Effect periodieke loonsverhoging	0,80%	1,30%
2.3	Effect in- en uitstroom	0,00%	0,30%
2.4	Effect pensioenpremie	0,10%	0,10%
2.5	Effect sociale lasten werkgever	-1,00%	0,00%
	<i>Subtotaal</i>	3,46%	5,26%
4.1	Kostenstijging BKR 0-jarigen	??	??
4.3	Pedagogisch beleidsmedewerker	1,20%	1,60%
	<i>Subtotaal IKK</i>	??	??
	Totaal loonkostenontwikkeling	4,66% + ??	6,86% + ??
3	Inflatie overige kosten	2,40%	2,40%
	Loonkosten tellen voor 70% mee	??	??
	Overige kosten tellen voor 30% mee	0,72%	0,72%
	Totaal kostenontwikkeling dagopvang	3,98% + ??	5,52% + ??

§	Kostenprognose BSO	laag	hoog
2.1	Effect CAO-maatregelen	3,56%	3,56%
2.2	Effect periodieke loonsverhoging	0,80%	1,30%
2.3	Effect in- en uitstroom	0,00%	0,30%
2.4	Effect pensioenpremie	0,10%	0,10%
2.5	Effect sociale lasten werkgever	-1,00%	0,00%
	<i>Subtotaal</i>	3,46%	5,26%
4.2	Kostendaling BKR BSO	-3,00%	-1,00%
4.3	Pedagogisch beleidsmedewerker	1,20%	1,60%
	<i>Subtotaal IKK</i>	-1,80%	0,60%
	Totaal loonkostenontwikkeling	1,66%	5,86%
3	Inflatie overige kosten	2,40%	2,40%
	Loonkosten tellen voor 70% mee	1,16%	4,10%
	Overige kosten tellen voor 30% mee	0,72%	0,72%
	Totaal kostenontwikkeling BSO	1,88%	4,82%

De prognose van de totale kostenontwikkeling voor volgend jaar voor de dagopvang zal nader vastgesteld moeten worden op basis van onderzoek van de eigen organisatie. Voor de BSO geldt een bandbreedte van de kostenstijging van 1,88% tot 4,82% ten opzichte van het gemiddelde kostenniveau in 2018.

6 Overige overwegingen bij het vaststellen van tarieven voor volgend jaar

Bij het vaststellen van de tarieven van kinderopvang voor volgend jaar moet niet alleen met de te verwachten kosten rekening worden gehouden, maar ook met een aantal andere factoren, zoals:

- Het financiële resultaat van eerdere jaren, de vermogenspositie van de organisatie en het gewenste rendement.
- De bezettingsgraad en omzetontwikkeling.
- Eventuele aanpassingen in het aanbod van contracten.
- De analyse van de concurrentie.

Met elkaar vormen dit de grondslagen voor het eigen tariefbeleid voor 2019.

18 juli 2018

AYIT Consultancy (www.ayit.nl)

Netwerk Professionals Kinderopvang (www.npkov.nl)

MTH Accountants & Adviseurs (www.mth.nl)